

SATIRĂ SOCIALĂ ȘI MORALĂ CREȘTINĂ ÎN GRAFICA DE SECOL XVIII. STUDIU DE CAZ

Claudia M. Bonța*

Cuvinte cheie: gravură, moralitate, satiră, secolul XVIII, William Hogarth

Keywords: engraving, morality, satire, 18th century, William Hogarth

Grafica satirică a apărut, se pare, la Curțile Italiei Renascentiste însă apogeul genului a fost atins în Londra secolului al XVIII-lea unde o serie de publicații abordau prin această manieră o gamă largă de subiecte de natură politică și socială.¹ Grafica satirică, moralizatoare, face referire la o serie de creații în care au excelat mai ales graficienii britanici ai secolului al XVIII-lea, expunând publicului tarele sociale ale vremii, fără a menaja pe nimeni, indiferent de poziția socială, fapt permis de libertatea de expresie existentă. Nici regele și nici înalta aristocrație nu au fost scutiți și cu atât mai puțin societatea vremii. Libertatea de exprimare caracteristică Angliei a condus la dezvoltarea unei adevărate școli de gravură satirică al cărei genial reprezentant s-a dovedit a fi William Hogarth (1697–1764), unul dintre cei mai apreciați artiști ai secolului al XVIII-lea.² Pictor, gravor, ilustrator, Hogarth a militat pentru recunoașterea și respectarea drepturilor de autor ale artiștilor și a reușit, prin ceea ce Parlamentul a numit *Legea Hogarth* să obțină interzicerea reproducerii operelor de artă fără consimțământul autorilor.³ În anii 1730, William Hogarth a impus un nou concept artistic: „modern moral subjects”, serii de picturi despre evoluția unor personaje, despre alegerile făcute în viață, despre morală, comportament

* Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca, str. Constantin Daicoviciu, nr. 2, e-mail: bonta.claudia@mniit.ro

¹ Cindy McCreery, *The Satirical Gaze: Prints of Women in Late Eighteenth-century England* (Oxford: Clarendon Press, 2004), 4.

² Arthur M. Hind, *A History of Engraving and Etching* (New-York: Courier Corporation, 2011), 232.

³ William Hogarth, J. B. Nichols, *Anecdotes of William Hogarth: written by himself* (Londra, 1833), 1, 6–7, 13; Horace Walpole, William Gilpin, John Ireland, Charles Lamb, Thomas Phillips, “Biographical Essay on the Genius and Works of Hogarth,” in Hogarth, Nichols, *Anecdotes*, 121–123, 131.

și caracter.⁴ “Progresul unei curtezane”, “Cariera unui escroc”, “Mariaj la modă” sunt serii care cunosc un mare succes datorită gravurilor realizate după acestea, devenind un mijloc ingenios de educație prin artă, aducând totodată autorului independența financiară.⁵ Hogarth nu s-a mulțumit cu rolul de observator pasiv al viciilor societății, ci le-a descris într-o manieră satirică, manieră ce a impus opera sa în fața posterității nu doar prin valoarea artistică intrinsecă ci și prin conținutul moralizator. Micile detalii prezente în operele sale concură cu succes la conturarea poveștii grafice, oferind informații suplimentare privitorului. Mulțimea de elemente, încărcătura de obiecte au rolul de a vorbi despre momentul prezentat. Chiar dacă imaginea descrisă de artist pare haotică la o primă privire, o aglomerare de obiecte fără sens, în fapt fiecare element are un rol exact, cu trimiteri spre diverse interpretări accesibile publicului în epocă: simbolistica este mereu un element puternic în opera lui Hogarth.

Lucrarea de față analizează două dintre gravurile semnate de William Hogarth, aflate în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca, gravuri care ilustrează din plin conceptul de grafică satirică, moralistă, atribuit operei lui Hogarth.⁶

*A midnight modern conversation*⁷, “O conversație modernă la miezul nopții” (Fig. 1) datată 1732, are drept punct de pornire un titlu sarcastic ce face aluzie la convenționalele *conversation pieces* la modă în epocă, realizate frecvent sub forma unor prezentări superficiale de personaje în posturi convenabile, de fațadă. Imaginea oferită de Hogarth sub acest titlu prezintă însă o lume inversată, întoarsă cu susul în jos, plecând de la momentul în care conversația mondenă de la *five o'clock* s-a mutat târziu în noapte, devenind beția de la ora patru dimineața. Toată morga, prestața și aparențele sunt distruse, personajele sunt deja intoxicate cu alcool și învăluite de pâcla tutunului și a lumânărilor arse până la o oră atât de înaintată. Abuzul de alcool este clar explicat de numărul mare de

⁴ <http://www.bbc.com/culture/story/20150610-london-city-of-sin> /27.07.2020.

⁵ Elke Linda Buchholz, coord., *Arta - Istoria vizuală a artelor plastice* (București, 2008), 292–293; Hogarth, Nichols, *Anecdotes*, 8–51; Anaïs Le Fèvre-Berthelot, “William Hogarth”. *La Clé des Langues*. 2007. (Lyon:ENS LYON/DGESCO).ISSN2107–7029. http://cle.ens-lyon.fr/1179765563743/0/fiche_article/ 2.03. 2010.

⁶ Colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (în continuare MNIT) din Cluj-Napoca au în patrimoniu un număr de șase gravuri după operele lui William Hogarth: *A midnight modern conversation*, *Strolling actress in a barn*, respectiv seria intitulată *Cele patru momente ale zilei*. *Dimineața*, *Amiaza*, *Seara și Noaptea*. Cele patru gravuri din seria *Cele patru momente ale zilei* au făcut subiectul unui studiu precedent, v. Claudia M. Bonța, “Grafică satirică din secolul al XVIII-lea în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei. William Hogarth și “Cele patru momente ale zilei,” *Acta Musei Napocensis*, Seria *Historica* 47/II (2010): 213–222.

⁷ *A midnight modern conversation*, Colecțiile MNIT, nr. inv. F 4241, dimensiuni 36 × 27 cm.

sticle prezent în pictura originală și de mormanul de portocale decojite folosite pentru aromatizarea băuturii. O scenă haotică, ce reflectă modul în care o serată cu pretenții între personaje bine situate din punct de vedere social este transformată într-o beție generală, scăpată de sub control. Totul amintește de o scenă cinematografică, ce surprinde separat evoluția personajelor, de la cel aflat pe punctul să cadă la cel prăbușit pe podea, secvențe dispartate ce descriu momentele în mișcare, compunând o imagine foarte dinamică care ilustrează plastic toate fazele beției. Personajele sunt surprinse în diverse stadii ale consumului de alcool, de la o ușoară amețelă la beție și alcoolism. Diferitele etape ale intoxicației cu alcool compun un tablou de prezentare care nu flatează în nici un fel personajele descrise, personaje identificate drept anumite vârfuluri ale societății din epoca lui Hogarth.⁸ Imagini diferite ale viciului băuturii redau portrete deloc măgulitoare, arată decăderea cauzată de alcool și pierderea controlului în fața viciului, prezentând beția care ia mințile și degradează pe oricine. Ambientul cu pretenții ne aduce în fața ochilor o cameră elegantă, cu un șemineu impozant cu un tablou masiv deasupra, o pendulă pretențioasă, scaune capitonate, o masă cu picioare arcuite, fin sculptate, împodobite cu vrejuri vegetale, pereții îmbrăcați în panouri, un decor care arată posibilitățile financiare ale unui grup ce aparține probabil burgheziei înstărite și micii nobilimi, stâlpi posibili ai societății, situații social deasupra oamenilor de rând. Însă eleganța ambientală este bagatelizată de pălăriile agățate la întâmplare pe pereți, una conținând chiar peruca posesorului vârată în interior, reflectând simbolic evoluția întrunirii.

Sunt unsprezece personaje, grupate în perechi, cu excepția unui singur personaj care este întors cu spatele la privitor și fumează solitar. Majoritatea figurilor se crede că erau portrete reale, deși doar patru dintre acestea au fost clar identificate. Scena se petrece într-o cameră din *Cafeneaua St. John's Coffee-house*, din Shire Lane, iar personajele sunt, se pare, persoane care trăiau în acea zonă. Exegeții operei lui Hogarth au identificat câteva prototipuri precum avocatul, negustorul de tabac, politicianul, farmacistul, ofițerul etc.⁹ Portretele redau fețele abrutizate de alcool, indivizi cu ochii micșorați de abuzul de băutură, bine îmbrăcați, dar cu perucile strâmbe sau căzute. Deja majoritatea sunt prea beți ca să comunice normal iar grimasele de pe chipuri creionează portrete grotești. Narațiunea redă etapele diferite pe care le parcurg personajele, de la o ușoară stare euforică, la veselia exagerată, de la beția melancolică până la beția profundă și abrutizarea totală a simțurilor. Personajul cel mai lucid, singurul care are ochii încă deschiși și privirea vie, amestecă de zor în vasul de punci,

⁸ http://cle.ens-lyon.fr/anglais/william-hogarth-midnight-modern-conversation-181648.kjsp?RH=CDL_AN_G_1_10201/1.09.2015.

⁹ http://cle.ens-lyon.fr/anglais/william-hogarth-midnight-modern-conversation181648.kjsp?RH=CDL_AN_G_110201/1.09.2015.

pregătindu-se să se servească și să ajungă și el în starea euforică a celorlalți. Are peruca pe cap, stă drept pe scaun și fumează cu sârg. Alături de el, în picioare, personajul care indică următoarea etapă a beției: veselia exagerată de la început. Agită în aer paharul, vorbește mult – e surprins cu gura deschisă – și este foarte insistent pe lângă comeseși. Este personajul cel mai activ, cel mai agitat dintre toți și ilustrează surexcitarea pe care o dă alcoolul în prima fază. Următoarea pereche e angrenată într-o discuție confidențială: intrigantul ce stă în picioare pare încă foarte lucid și transmite probabil unele răutăți celui așezat care deja nu mai poate ține ochii deschiși și surăde tâmp, bine amețit de alcool. Portretul abil al intrigantului – ochii mici, fruntea îngustă, rictusul de pe chip, sugerează într-o manieră explicită lipsa calităților intelectuale ale individului. Celelalte personaje sunt descrise în următoarea etapă a beției, învăluite de aburii alcoolului ce dau o vagă stare de amorțeală, nu mai reușesc să țină ambii ochi deschiși și privesc în jur doar cu un ochi ținându-l pe celălalt închis. Au încă perucile pe cap, șed pe scaune și se chinuiesc să își mențină atenția trează. Așezat lângă grup dar separat de toți, un personaj misterios fumează întors cu spatele la privitor. Are peruca pe cap și este acompaniat de nori groși de fum. Cele două personaje din capul mesei, pe stânga, au o conversație cu ochii închiși, unul fumează fervent, celălalt se balansează cu scaunul, în echilibru instabil și este pe punctul de a cădea. Vizavi, la cealaltă extremitate a mesei, observăm o altă pereche în stare avansată de ebrietate: primul complet întunecat, cu ochii închiși, își aprinde pipa cu lumânarea, ținând sfeșnicul înclinat, într-o poziție destul de periculoasă, aproape de mânecile cu volane, în pericol să își dea foc, celălalt pare să fi adormit și sforăie cu gura deschisă; are o grimasă sugestivă pe față și își acoperă ochii cu mâna. Descrierea lui Hogarth este atât de expresivă încât sforăitul lui pare aproape perceptibil. Ultima pereche, situată în prim-planul imaginii este cea mai penibilă: un individ beat care se pregătește să se așeze și își trage mecanic scaunul la masă și un ofițer care s-a răsturnat cu scaunul și zace căzut la pământ. Ochii închiși și grimasa de pe față explică limpede cauza: alcoolul. Ambii prezintă expresii tâmpe, îndobitocite, abrutizate de alcool. Căzătura militarului din față (îmbrăcat în tunica roșie caracteristică armatei engleze din epocă) nu stârnește nici o reacție, toți sunt anesteziați de alcool – cel de alături varsă nepăsător băutura în capul ofițerului însă este atât de beat încât nici nu observă ce face, în încercarea de a se așeza la masă. Cât despre ofițer, nici acesta nu are vreo reacție la băutura ce i se prelinge pe creștet și este preocupat de propriul pahar: deși și-a spart cupa în cădere, încă mai ține strâns în mână rămășițele ei. Dealtfel, nimic nu pare să îi alarmeze în vreun fel pe cei implicați care continuă beția netulburați.

Spațiul intermediar contribuie activ la creionarea scenei: fumul de pipă, lumânările fumegând, stivele de sticle, mormanul de portocale decojite, paharele

răsturnate, dezordinea și dezastrul. Sunt 23 de sticle care zac în diverse locuri din încăperea (sub consolă, pe jos, pe polița șemineului), dovadă a cantității impresionante de alcool consumate deja la această întrunire, o mărturie relevantă a lipsei de măsură. Oala de noapte dispusă la îndemână în colțul scenei este un element dezgustător care subliniază mizeria umană ce debordează în imagine. Detaliul nu apare în pictura originală, doar în gravură și adaugă un plus de repulsie privitorului. Impresia generală este dezolantă iar draperia din colț pare o cortină gata să se lase asupra unei scene absolut degradante.

Gravura este o imagine restrânsă a tabloului original care prezintă câteva elemente suplimentare. Varianta grafică apare mai compactă, focalizată pe grupul de personaje, dispare în mare parte cadrul ambiental, probabil în dorința de a sublinia latura moralizatoare a imaginii. Hogarth nu era un pictor de peisaje sau unul ambiental, în operele sale spațiul și obiectele erau menite să argumenteze și să ranforseze mesajul: totul din jur era redat cu un scop precis. Este discutabil dacă ne confruntăm cu o exagerare a unei situații reale, dar este cert că suntem confrunțați cu un caz în care satira este îngroșată până la grotesc. În principiu se pare că este vorba doar de o semnalare artistică a cât de puțin morali sunt unii așa-ziși *stâlpi ai societății*, personaje de vază ce pozează fals în public. Hogarth descrie cu aplomb excesul, apelând la un vârtej ascendent, folosindu-se de umorul caustic care îl caracterizează. Se pare că unul dintre factorii care au contribuit involuntar la succesul comercial al gravurii în epocă a fost taxa pe alcool introdusă de guvern la acel moment, taxă extrem de impopulară ce scumpea băutura¹⁰ și era privită ca un “atac la vechile libertăți englezești”.¹¹ Problema abuzului de alcool din epocă pornește și de la ideea foarte răspândită pe atunci conform căreia apa nu era sănătoasă, fapt destul de adevărat în multe cazuri unde sursele contaminate de apă duceau la îmbolnăviri frecvente. Această realitate a condus la consumul generalizat de alcool, ce îi includea și pe copii, în cadrul opiniei generale conform căreia berea era de preferat apei.¹² Hogarth a atacat problema alcoolismului în mai multe gravuri, fiind în asentimentul mentalității publice a perioadei, care acuza excesul, îndeosebi cel de băuturi spirtoase. Trebuie însă precizat faptul că nu consumul ci excesul era atacat, precum și faptul că se opera o diferență între consumul de bere și cel de băuturi spirtoase, mai periculoase și care duc la pierzanie sigură. În acest

¹⁰ Alastair Sooke, *Hogarth's London: Gin Lane and Beer Street*, <http://www.bbc.com/culture/story/201506-10-london-city-of-sin> / 4.12.2017. <http://www.andrewgrahamdixon.com/archive/readarticle/81/> 1.09.2015

¹¹ Se face referire la o lege mai veche, *Actul Parlamentului* din 1689, care interzicea importul vinului și al băuturilor spirtoase din Franța și care încuraja totodată distilarea alcoolului pe plan intern prin scăderea taxelor.

¹² <http://eighteenthcenturylivinghistory.freeforums.org/alcohol-t1109.html/09.12.2015>.

sens, Hogarth a și exemplificat diferența dintre consumul de bere și cel de gin în două gravuri antagonice dezvoltate ambele pe tema consumului de alcool: “Gin Lane” respectiv “Beer Street”. Situațiile prezentate în paralel sunt complet diferite: “Beer Street” înfățișează o societate echilibrată iar “Gin Lane” descrie o societate ruinată cu exemple de teribilă degradare¹³, întrucât excesul de gin devenise o mare problemă.¹⁴

Revenind la “A midnight modern conversation”, scena este subscrisă unei teme comune: un grup de gentlemani care petrec la club, gustând băuturi în jurul unei mese rotunde. Pe acest tipar Hogarth construiește o imagine îndrăznească, spulberând pozele formale și înfățișând momentul în toată goliciunea sa. Demnitatea uzuală a personajelor în astfel de portrete de grup este răsturnată, spoiala de pretenții dispare și adevăratele caractere se întrevăd. Viciul, în toată urâtenia lui, se prezintă tuturor și arată decăderea umană. Concluzia care se impune este că slăbiciunea în fața alcoolului degradează, iar poziția socială, rangul și averea nu protejează pe nimeni de penibilul beției: toți sunt la fel de ruinați, decăzuți și distruși de alcool. Talentul caustic al lui Hogarth îmbracă acest adevăr crud și tragic într-o formă artistică ce rezistă probei timpului, rămânând la fel de validă în prezent precum era în urmă cu trei secole.

Cea de-a doua gravură analizată în studiul de față, *Strolling Actresses Dressing in a Barn*¹⁵, “Actrițe ambulante îmbrăcându-se într-un hambar” (Fig. 2) datată 1738, este o altă operă prin care Hogarth reușește să ofere o lecție de morală într-o manieră total neașteptată. Subiectul a fost inspirat de o lege din 1737, “Licensing Act”, care permitea autorităților britanice cenzura drastică asupra producțiilor teatrale și făcea ca doar operele lui Shakespeare ori piesele sentimentale să fie permise pe scenă. Tentativa pompoasă a guvernului de a cosmetiza lumea teatrului nu i-a scăpat lui William Hogarth care a decis să prezinte o juxtapunere concretă a personajelor idealizate, autorizate să apară pe scenă, cu realitatea vieții actorilor. *Strolling Actresses Dressing in a Barn* descrie o scenă haotică ce solicită la maxim privitorul care se găsește complet nelămurit în marea de obiecte disparate și personaje ciudate. Într-un modest hambar o

¹³ <http://www.midlandspubs.co.uk/glossary/beer-houses.htm/9.12.2015>.

¹⁴ Apa, frecvent contaminată, era considerată nesigură astfel că populația (inclusiv copiii) consuma bere. Muncitorii puteau bea puțină bere pe durata lucrului întrucât concentrația de alcool nu era foarte ridicată. Romul era foarte popular. Ginul era băutura săracului pentru că era foarte ieftin, iar negustorii vremii obișnuiau să garanteze că te poți îmbăta doar cu costul unui penny, v. <http://eighteenthcenturylivinghistory.freeforums.org/alcohol-t1109.html/09.12.2015>. <http://www.midlandspubs.co.uk/glossary/beer-houses.htm/4.12.2017>.

¹⁵ *Strolling Actresses Dressing in a Barn*, Colecțiile MNIT, nr. inv. F 8240, dimensiuni 36 × 27 cm.

trupă ambulantă de actori se pregătește pentru un spectacol. Zece adulți, cinci copii și câteva animale alcătuiesc un tablou confuz ce amintește de Arca lui Noe. Lipsa clarității este însă aparentă, autorul având grijă să ofere indiciile necesare prin foile căzute de pe fotoliu.¹⁶ Astfel aflăm că trupa de actori este din Londra, titlul piesei ce urmează a fi jucată este “The Devil to Pay in Heaven” și numele personajelor: Diana, Flora, Juno, Noaptea, Sirena, Aurora, Vulturul, Cupidon, Doi Drăcușori, Fantoma și Însoțitorii, personaje care pot fi ușor identificate după atributele caracteristice. Toate rolurile din piesă erau jucate de femei și se pare că acesta era ultimul spectacol dat de această trupă ambulantă fără licență înainte ca actrițele să fie forțate să își schimbe ocupația, așa cum relevă foile răzlețe din imagine, între care se vede și o copie a Actului Parlamentului, “Licensing Act”, legea din 1737. Dincolo de finalul precipitat al trupei, problema esențială a gravurii constă în diferența profundă dintre pretenții și realitate.

Personajul central, o actriță tânără ce pozează dramatic este, conform semilunii de pe creștet, *Diana*. Zeița vânătorii și a castității apare într-o postură vag indecentă și vulgară, care numai castitate nu transmite: hainele sumare, goliciunea, privirea ștregară contrazic poza patetică. Pe jumătate goală după standardele epocii, actrița cu cămașa ridicată lasă să i se vadă ciorapii legați cu panglică deasupra genunchiului, pantofii și decolteul. Rochia zace la picioare, doar pe cap are parura elegantă cu pene și perlele la gât. Frivolitatea personajului este descrisă prin felul în care se prezintă, prin nepăsarea cu care se dezgolește în public, păstrând doar podoabele pe ea. În spatele său, marele zeu solar *Apollo* cu soarele pe creștet, are preocupări deloc înalte: stă întors cu spatele și îl dirijează pe *Cupidon* spre o banală pereche de șosete. Urcat pe o scară în echilibru instabil, *Cupidon*, gata echipat cu aripi și tolba cu săgeți, se întinde să ia de pe sfoară șosetele. În apropiere, cei *Doi Drăcușori*, doi copii veseli se luptă pentru o carafă de bere și beau cu schimbul spre indignarea femeii de alături ce ține ferm în brațe o pisică. Femeia, împreună cu *Fantoma* redată în tonuri închise, furnizează recuzita necesară într-un mod deplorabil și crud: sângele ce era probabil din piesă este obținut tăind coada unei pisici ce se zbate disperată. În prim-plan *Iunona* repetă patetic rolul cu cartea deschisă în față, sprijinită de elemente de recuzită dar cu piciorul stâng ridicat nefiresc pe ceea ce pare o roabă răsturnată pentru ca un alt personaj idilic, *Noaptea*, cu vâlul brodat cu stele pe cap să îi cârpească ciorapii. Lângă *Diana*, în jupon și cu bustul ieșit din

¹⁶ Textul care poate fi citit de pe foi: *By a Company of Comedians from The Theatres at London at the George Inn This Present Evening will be Presented The Devil to Pay in Heaven Being the last time of Acting Before ye Act Commences*. Pe foaia alăturată, *Heaven...Being the last...Act Commences...The part of Jupiter by Mrs Bilvillage / Diana Mrs... / Siren Mrs... / Flora Mrs... / Aurora Mrs... / Juno by Mrs... / Juno by Mrs... / Eagle by Mrs ... / Night Mrs... / Cupid Mrs... / two Devils Ghost & Attendance / To which will be added Ropedancing & Tumbling / Vivat Rex*.

cămașă alt personaj, probabil *Flora*, își aranjează părul cu ondulatorul, așezată lângă un coș împletit din răchită, pe care tronează o cană de bere, pe post de fixativ, și o lumânare stinsă. Alături un alt grup de trei personaje: o *Sirenă* cu coada legată hilar de brâu oferă un pahar de tărie personajului în straie masculine ce se țin de obraz și are ochii închiși, probabil din cauza durerii de măsele resimțite. *Aurora* cu steaua în creștet pare foarte concentrată să deparaziteze pletele lungi ale sirenei de păduchi. În fața lor, pe podea, un copil costumat în *Vultur* hrănește cu sticla un bebeluș. Tabloul este întregit de prezența animalelor, două pisici care se joacă cu recuzita, un glob cruciger și lira lui Apollo și o maimuță obraznică ce urinează în coiful metalic cu penaj învolburat pe care probabil cineva urmează să și-l pună pe cap. Spațiul intermediar este umplut de obiecte casnice sau de recuzită: o coroană pe care stă o linguriță, fotoliul pe care sunt aruncate suluri scrise de hârtie, sfori pe care sunt întinse rufe la uscat sau pe care o bucată de pânză ține loc de draperie pentru o oarecare intimitate, instrumente muzicale, veselă, oale de noapte, colivia de păsărele folosită drept suport pentru cartea din care declamă actrița. Deasupra tuturor, așezat sus pe mobilier, tronează un dragon. Chiar și spațiul superior este aglomerat de piesele de recuzită depozitate neglijent: steagurile imperiale romane și steagul englez lângă lenjeria și ciorapii puși la uscat, baloți, instrumente muzicale și chiar o oală de noapte cu o pensulă în ea.

Mulțimea detaliilor, aglomerația de personaje și obiecte apar într-o compoziție ce pare a suferi de clasicul *horror vacuii*: elemente de recuzită, obiecte de uz cotidian, personaje costumate sau care se pregătesc să intre în scenă și își pun costumele compun o imagine haotică, fără coerență, un vacarm în care fiecare pare interesat doar de ce i se întâmplă lui în acel moment. Insensibilitate și indiferență, o anume doză de promiscuitate dată de conviețuirea trupei, accentuată de actrița care își schimbă hainele de față cu toți fără ca acest lucru să scandalizeze pe cineva. Un univers haotic, aglomerat, care vorbește despre nepăsarea umană, de singurătatea din mijlocul mulțimii. Actrița pare singură deși este înconjurată de lume. Lumea se poate prăbuși în jur fără ca cineva să observe: personajele sunt localizate împreună dar sunt izolate, prinse într-o agitație fără noimă, fără o logică aparentă.

Gravura atacă tema predilectă a lui Hogarth, ipocrizia. E criticată diferența dintre realitate și pretențiile afișate: se dorește o imagine morală a teatrului, se cultivă piese ridicole, cu idealuri și virtuți desăvârșite, cu spații imateriale populate de zei și zeițe, totul idealizat, în timp ce lumea reală este complet diferită. Este redat contrastul dintre pompozitatea patetică a pieselor și realitatea plină de promiscuitate. Lumea teatrului din epocă implica un mediu social viciat, ușuratic, o conviețuire în mizerie. Spații insalubre ce colcăie de personaje vulgare și stridente, viață cotidiană plină de compromis și echivoc, un mediu

corupt, vicios și decadent ce suferă de degradare morală. Dezordinea, acumularea haotică de obiecte în spațiul insalubru al unui șopron reflectă direct mizeria umană, nu doar cea fizică – vezi păduchii sirenei, prezența și acțiunile animalelor – ci și mizeria morală, conviețuirea problematică într-un mediu populat de personaje dubioase, o cloacă nesănătoasă, vulgară, ce poate contamina pe oricine este expus. Găsim prezența pisicilor deloc întâmplătoare, acesta fiind un animal utilizat în spațiul artistic îndeosebi pentru a ilustra falsitatea, ipocrizia și infidelitatea. Imaginea este atent gândită, Hogarth a ales ingenios elementele prezentate dar și poziționarea lor. Astfel coroana și oala de noapte sunt alăturate; obiecte simbolice zac aruncate de-a valma, descărcate de conotația lor specială, totul într-o expunere ridicolă a simbolurilor. Se marșează pe diferența dintre prezentarea emfatică și pretențioasă care are loc pe scenă și culisele mizere și decadente, în care diafana sirenă e plină de păduchi, casta Diana e dezgolită nerușinat, puternica Iunona repetă rolul în fața unei maimuțe ce urinează iar un biet animal e mutilat cu cruzime pentru un spectacol efemer. Cu toate strădaniile autorităților vremii, Olimpul pare extrem de îndepărtat de hambarul dărăpănat cu acoperișul găurit.

*

William Hogarth propune prin opera sa cicluri tematice compacte prezentând în contrast societatea din epoca sa, punând în balanță pretențiile ipocrite și realitatea fără echivoc. Specializat în a zugrăvi situații și caractere, Hogarth se impune, mergând dincolo de aparențe. Artistul excelează prin prezentarea de grupuri de personaje surprinse în diverse situații care le silesc să își dezvăluie caracterul real, cu revelația adevărului crud, descoperit dincolo de pretențiile afișate. Fiecare imagine din seriile sale are o temă profundă, un subtext moral, chiar dacă la prima vedere par scene banale, simple prezentări ale vieții cotidiene. Ironia necruțătoare atacă versatil cele mai frecvente vicii și slăbiciuni umane ce apar în prezentări surprinzătoare. Vedute banale, scene cotidiene, elemente de rutină zilnică dezvăluie teme importante. Analiza temeinică descoperă ideea de la baza construcției imaginii, mesajul profund, dincolo de sarcasmul imediat, de satiră evidentă. Păcate și păcătoși defilează în scene aparent frivole care atacă teme precum lăcomia, desfrâul, beția, adulterul, răutatea, egoismul, avariția, bigotismul. Leitmotiv obsedant, ipocrizia apare cel mai des abordată în operele lui Hogarth, mereu dispus să dezvăluie diferența dintre spoiala de pretenții și adevărata față a oamenilor. Scenele sale uimesc prin puterea de percepție și analiza corectă a societății contemporane lui, prin profundul adevăr prezentat publicului și viziunea clară asupra problemelor sociale și a conștiinței faptului că acestea trebuie confruntate direct și rezolvate, nicidecum ascunse cu ipocrizie.

SOCIAL SATIRE AND CHRISTIAN MORALS IN THE GRAPHICS OF THE 18TH CENTURY. A CASE STUDY

Abstract

The satiric graphics in the artistic world of the 18th century compelled recognition both by the intrinsic value and the moralizing essence, for painting in a satiric manner the social bad habits and becoming so an ingenious educational way through fine art. William Hogarth was the one to impose a new artistic concept: “modern moral subjects”, series of paintings of some personages, their life choices, behavior and character. The series of engravings preserved in the National Museum of Transylvanian History, Cluj-Napoca, are plentifully illustrating the concept of satiric graphics of Hogarth’s work, proposing moral lessons in wholly unexpected way.

A MIDNIGHT MODERN CONVERSATION.

Fig. 1

Fig. 2